

LECTURES HIMALAIANES

No he estat mai massa aficionat a viatjar. Sóc persona d'horitzons reduïts, de costums repetits, de rutines acceptades. He eixit molt poc per l'estranger, i sempre sense deixar el sud d'Europa. Què hi puc fer! Primer, no tenia duros. Després, em faltava el temps. Ara, estic sempre cansat. I llevat de breus excursions per les contrades valencianes, el ben cert és que qualsevol altra eixida em resulta feixuga per la seua preparació i, en molts casos, pel seu mateix compliment.

Per contrast amb tot açò, sóc un lector habitual de llibres de viatges. No pense en cap llei de compensació per explicar aquesta aparent paradoxa. M'agraden moltíssim els relats de tants i tants viatgers, per tantes i tantes parts del món, en tantes i tantes èpoques... els quals, però, no han estat capaços de fer-me al meu torn un viatger. I no penseu tampoc que m'empasse aquest tipus de literatura com a alleujament d'una altra de més exigent. Qui pense que el llibre de viatges és un gènere senzill, de fàcil lectura, és que no en coneix cap exemple genuí.

Un subgènere molt especial sempre m'ha fascinat de manera particular –i, per cert, m'ha provocat sensacions diferents a les suscitées per altres llibres de viatges–: el relat de les expedicions a les regions de l'Himàlaia i els seus voltants. Ser assotat a la poltrona pels vents iracunds de l'altiplà del Tibet, passejar pel corredor envoltat per bosquines i boscos de nerets al Bhutan, albirar des del llit els cims nevats del Dhaulaghiri o el Shisha Pangma... són petits plaers –i, per excepció, grans enveges–

GASHERBRUM II. EXPEDICIÓ 'CINC SEGLES DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA'

ROSA REAL I JAVIER BOTELLA (DIRS.)

Universitat de València, València, 2001. 162 pp.

Una de les activitats organitzades amb motiu del cinquè centenari de la nostra Universitat ha estat l'expedició al Gasherbrum II, una de les catorze muntanyes del món que ultrapassen els 8.000 m, situada al Karakorum, al nord del Pakistan. L'expedició en qüestió es va desenvolupar entre els mesos de

juny i agost de 1999, i com a resultat principal, cal assenyalar la conquesta del cim aconseguida per dos dels vuit components, molts dels quals tenen una vinculació directa amb la Universitat de València. A més de la gesta esportiva, però, l'expedició va estar associada a experiències científiques relacionades amb la fisiologia respiratòria en grans altituds, juntament amb un programa de tècniques de comunicació en condicions extremes per a persones i equips. Podem dir que calia donar-li un "element diferencial" a l'aventura, atès el patrocini universitari.

El llibre que ací comentem és un recull de totes aquestes qüestions. Malgrat recaure la seua direcció i una part considerable dels textos en Rosa Real i Javier Bote-

Els reptes d'una natura colpidora i d'una societat difícil de concebre expliquen l'atractiu de l'Himàlaia.

lla, ambdós integrants de l'expedició i metges, s'ha tingut l'encert d'incloure-hi col·laboracions de quasi tots els participants. D'aquesta manera, allò que pertoca als aspectes estrictament esportius i d'aventura guanya en vividesa, a més d'eixamplar-se molt els punts de vista. Els relats dels preparatius, de la marxa d'aproximació, de l'establiment de campaments, de l'atac definitiu al cim i de la tornada, elements bàsics en el gènere de la narrativa muntanyenca, resulten especialment entretinguts, com a conseqüència d'aquesta autoria múltiple. Cal destacar les precises observacions sobre la vida al camp base, un aspecte habitualment poc tractat en altres narracions de gestes a les altes muntanyes i per tant poc conegut per qui no n'ha tingut experiència directa.

També trobem capítols consagrats a l'explicació, rigorosa però accessible, de les experiències mèdiques i tècniques desenvolupades, i una descripció sintètica dels materials de tot tipus que es van mobilitzar, en la més pura tradició dels clàssics de l'himalaisme. L'aparat gràfic és, sens dubte, un dels grans valedors de l'obra. Les nombroses fotografies, de gran qualitat, no són completament sinó part fonamental del resultat. Al llibre s'afegeix un CD-ROM, amb més material gràfic –inclosos vídeos– i la pàgina web que mantenia oberta en tot moment l'expedició.

Un llibre que ja és imprescindible per als muntanyencs valencians –i també d'altres llocs– que desitgen seguir les passes dels seus predecessors; que agradarà als aficionats a la narrativa de muntanya; i que pot oferir estones agradables a qui no s'acoste habitualment a aquest tipus d'aventura.

JESÚS IGNASI CATALÀ GORGUES

per a qui té com a conquestes més notables la Peñaparda d'Andilla, el Penyagolosa i el Montcabrer.

Els viatges per l'Himàlaia, pel Tibet, pel Karakorum, sembla que van associats a superhomes, i per això, potser, causen certa prevenció entre algunes persones. Ni de bon tros és així sempre. Abans de tot, també hi trobem dones. I no només les cada volta més nombroses muntanyenques que pugen els grans colossos... Ja a les acaballes del segle XIX, l'anglesa Isabella Bishop ens regalava una breu i ben viscuda narració del seu pas pel Ladakh, el Petit Tibet. Els lames, els pastors i les rodes d'oració d'abans del hippisme ens són oferides: encara ningú anava a fer-se amb la gran *col·locada* a Leh. Isabella fou tot un exemple de com els viatges tenen propietats terapèutiques. Amb més de quaranta anys, va decidir que ja estava bé de tants alifacs, i que calia veure món. Si el dinamisme d'Isabella es reflecteix en el seu estil, la viatgera himalaiana per excel·lència, Alexandra David-Néel, és l'exemple més reeixit d'allò de la pau que confereix el Tibet aplicat a les descripcions de llocs, persones i costums. Alexandra va fer una llarga estada a Lhasa, la mítica capital del Gran Tibet, i ens deixà un testimoni ple de morositat, a més d'un epistolari on es palesa l'amor per unes terres sempre difícils d'entendre.

L'actual Lhasa, sota la dominació xinesa, deu ser sens dubte una altra cosa. El seu nom, en tot cas, és ple del ressò d'allò llunyà, d'allò perdut, d'allò inabastable. Des de l'anglès Thomas Manning, reputat el primer europeu que va poder entrar-hi el 1811, i els missioners francesos Huc i Gabet, el 1846, l'arri-

(Continua en la pàgina següent.)

(Ve de la pàgina anterior.)

bada a la ciutat del Dalai Lama sempre ha estat envoltada pel nimbus de les coses poc freqüents. La visita més coneguda, gràcies al cinema, però també a l'indubtable atractiu del relat, és la de Heinrich Harrer. Set anys al Tibet, després d'una odissea impressionant. Tan difícil resultava arribar a Lhasa, que l'explorador dels exploradors de l'Àsia Central, el suec Sven Hedin, capaç de travessar vuit voltes el Transhimalaia, de fer proeses de tot tipus al Pamir i al desert de Takla Makan, mai no la visità. I això que Hedin, arqueòleg i geofísic, coneixia suficientment el Tibet per emplenar nou volums d'observacions geogràfiques i etnològiques.

Sí, la ciència sempre ha tingut molt a veure amb l'interès per les regions himalaianes. L'exemple més il·lustre és el del botànic anglès Joseph Hooker, ben conegut per ser un dels primers –i més assenyats– defensors del darwinisme. Durant els anys centrals del segle XIX va fer una expedició pel Nepal i Sikkim i va arribar molt a prop de la base del Kanchenjunga. M'agradaria llegir alguna volta el seu *Himalayan Journal*. Cal dir que la botànica ha estat habitualment un camp de coneixement associat als viatgers per aquestes regions. Un exemple és l'abans esmentada Isabella Bishop; com a bona dama de l'època, era aficionada a les plantetes. Les descripcions de les praderies i els boscos del Caixmir són el contrapunt contemplatiu a tant d'atrafegament com el que palesa la seua narració.

Les ciències d'aplicació estratègica, especialment la geofísica, són les que més interessos mobilitzaren a l'Himalaia, en qualsevol cas. L'alemany Wilhelm Filchner es dedicava a aquestes qüestions. Va escriure *In der Fieberhölle Nepals*, “a l'infern de febre del Nepal”, com a fruit d'un viatge de treball fet en 1939 sota els auspicis del monarca nepalès –alguns descendents del qual s'han fet lamentablement coneguts fa ben poc–, i on ens parla de com als contraforts de l'Himalaia s'estenen zones selvàtiques subtropicals, plenes d'aiguamolls i tercianes. No tot és aire pur i espai obert en aquelles contrades.

Cartògrafs, geògrafs i naturalistes han maldat per fer de l'Himalaia un motiu d'estudi. Alguns pintes, però, han aprofitat l'excusa de fer ciència per passar-s'ho d'allò més bé –al seu estil, és clar–. Un exemple és l'austríac Herbert Tichy. El seu pretext era fer una tesi doctoral sobre la geologia de l'Himalaia; el resultat, un viatge en moto –en moto dels anys trenta, compte– per l'Afganistan, l'Índia, Birmània i, naturalment, el suposat objecte de treball. A més, una narració divertidíssima, que em va permetre alleujar dos dies d'avorriments sota una tenda de campanya en un

estiu andorrà, entestat a ser tardor per la pluja incessant. L'únic que pot entrar en competència amb Tichy pel que fa a cara dura i bonhomia és Eric Newby, qui amb el seu amic Hugh Carless es va fer, allà pel 1956, *A Short Walk in the Hindu Kush*, inclosa en aquella volteta un intent de pujar una muntanya de 6.059 m, tenint com a tota experiència un curset de muntanyisme a Gal·les. L'Hindu Kush, estrictament, no és Himàlaia, però els patiments són semblants.

Un altre que ha disfressat de ciència moltes coses –entre d'altres, un compromís molt fort a favor dels refugiats tibetans passant per damunt de les directrius del Dalai Lama– és Michel Peissel, segurament l'últim explorador himalaià abans de l'imperi de les agències de viatges. Peissel arribà a aprendre tibetà, i va realitzar pels seixanta i setanta tot un seguit d'incursions per comarques pràcticament tancades a l'exterior: Mustang, Zanskar, Bhutan, fins i tot alguns indrets del Tibet ocupat. Els relats, farcits de contínues i ben contades observacions etnogràfiques, van ser publicats per Juventud en aquella meravellosa col·lecció de tapes grogues. Ara les coses són d'una altra manera, però Peissel encara el 1994 va poder arribar a la capçalera del Mekong, al Tibet oriental, i suposadament, estudiar una varietat molt particular de cavall.

Els llibres sobre l'Himalaia tenen un cim lògic: els relats de les conquestes de les grans muntanyes, juntament amb els fracassos i les tragèdies que s'hi han viscut i s'hi viuen. La gesta de Maurice Herzog i els seus companys a l'Annapurna –primer cim de més de vuit mil metres vençut– marcà no solament un nou període en l'alpinisme, ans també una manera de narrar l'aventura que ha estat imitada, però no mai superada pel seu dramatismes. La foto de les mans congelades de Herzog és una icona himalaiana del mateix rang que el Potala de Lhasa o la muntanya sagrada Kailas. Altres relats de conquestes, com el de Hunt a l'Everest o el d'Evans al Kanchenjunga, ja són també clàssics. També ací tenim la nota original, de la mà del ja esmentat Herbert Tichy, conqueridor del Cho Oyu, qui va tornar a escriure un llibre amènic en què les relacions humanes són tan importants com els aspectes tècnics o la descripció de paisatges. I juntament amb els que assaboriren el triomf i ens el van poder contar, remunten també els caiguts: Hermann Bühl al Chogolisa –després d'haver conquerit, això sí, el Broad Peak–, les expedicions alemanyes al Nanga Parbat, i molts més que es queden pel camí... Jo, un *manta*, ni tan sols l'iniciaré.

JESÚS IGNASI CATALÀ GORGUES